

Lagutskottets betänkande

1984/85:6

om vissa frågor rörande konkursförvaltare

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet två motioner, 1983/84:526 (s) och 1983/84:2191 (s) vari tas upp frågor som rör konkursförvaltare. I motion 526 begärs en översyn av reglerna om arvode till konkursförvaltare i syfte att få till stånd en enhetlig taxa inte endast som nu i konkurser med obetydliga tillgångar utan även i större konkurser. Motionärerna i motion 2191 vill att reglerna om utseende av konkursförvaltare skall ändras så att konkursdomaren har skyldighet att vid valet av konkursförvaltare samråda med de fackliga organisationerna och vederbörande arbetsgivarorganisation.

Utskottet har inhämtat yttrande över motion 526 från domstolsverket, riksskatteverket, Stockholms tingsrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund och Föreningen Sveriges kronofogdar. En sammanställning av remissyttrandena har tagits in i *bilaga* till betänkandet.

Utskottet avstyrker bifall till motionerna.

Motionsyrkanden

I *motion 1983/84:526* av Lennart Bladh m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om en översyn av reglerna för bestämmande av arvode till konkursförvaltare.

I *motion 1983/84:2191* av Oskar Lindkvist och Per Olof Håkansson (båda s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av ändrade regler för utseende av konkursförvaltare.

Förordnande av konkursförvaltare

Gällande bestämmelser

Bestämmelser om förvaltning och tillsyn i konkurs finns intagna i konkurslagen (1921:225), nedan betecknad KL. De nu gällande reglerna trädde i kraft den 1 januari 1980. 1980 års ändringar innebar bl. a. att den s. k. fattigkonkursen (konkurs, där det bedömdes saknas tillgångar för att betala konkurskostnaderna) ersattes av institutet "mindre konkurs". Detta institut, som innebär ett förenklat förfarande, skall användas inte bara där tillgångarna inte skulle förslå till att betala kostnaderna för en ordinär konkurs utan även i fall, när boet med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden är av enkel beskaffenhet och konkursen med fördel

kan genomföras utan att bevakningsförfarande anordnas (185 § KL). Enligt departementschefen (prop. 1978/79:105) beräknades det förenklade förfarandet komma till användning i ca 80 % av alla konkursfall.

Liksom i ordinär konkurs skall i mindre konkurser utses en förvaltare. Denne har att utreda boets tillstånd och att upprätta bouppteckning. Vidare skall förvaltaren undersöka om det har förekommit förhållande som kan föranleda återvinning till konkursboet och om det finns skälig anledning anta att gäldenären gjort sig skyldig till gäldenärsbrott. Något bevakningsförfarande skall inte förekomma i mindre konkurs. Däremot skall utdelning kunna äga rum i vissa fall. Om det, sedan bouppteckning upprättats och beedigats, konstateras att tillgångarna ej räcker till betalning av konkurskostnaden och annan skuld som konkursboet har ådragit sig skall konkursdomaren enligt 185 § KL avskryva konkursen.

Den väsentliga skillnaden mellan en ordinär konkurs och en mindre konkurs hänför sig till ordningen för prövning av borgenärernas fordringar. För det ordinära förfarandet har föreskrivits en särskild procedur som inleds med att borgenär bevakar sin fordran. I mindre konkurs är det förvaltarens sak att i första hand ta ställning till vilka borgenärer som eventuellt skall få utdelning.

Konkursdomaren avgör om en konkurs skall handläggas som ordinär eller mindre konkurs. Ett konkursförfarande som påbörjas som mindre konkurs kan övergå till ordinär konkurs. Däremot går det inte att göra en ordinär konkurs till en mindre konkurs.

Före 1980 skulle en särskild rättens ombudsman (RO) utses med huvudsaklig uppgift att kontrollera förvaltningen. Enligt den nu gällande ordningen skall konkursförvaltningen stå under tillsyn av en tillsynsmyndighet (TSM). TSM är vissa kronofogdemyndigheter som av regeringen utsetts härtill, normalt en för varje län. F. n. finns 25 TSM.

Även när det gäller *utseende av konkursförvaltare* innebar 1980 års konkurslagsreform en del förändringar. Medan tidigare interimsförvaltare utsågs av konkursdomaren och slutlig förvaltare av borgenärerna är det numera alltid konkursdomaren som utser såväl interimsförvaltare som slutlig förvaltare. Då konkurs uppstår skall konkursdomaren utan dröjsmål efter hörande av TSM utse interimsförvaltare (45 § KL). Utseende av slutlig förvaltare sker normalt vid första borgenärssammanträdet. Innan slutlig förvaltare utses skall borgenärerna och TSM få tillfälle att yttra sig. Om konkursdomaren med hänsyn till boets omfattning anser det erforderligt kan förvaltningen delas eller handhas odelad av flera förvaltare. Behovet av särskild sakkunskap i konkursen kan tillgodoses genom att konkursdomaren efter hörande av TSM uppdrar åt lämplig person att biträda förvaltaren som rådgivare vid konkursförvaltningen (50a § KL). Det är avsett att denna möjlighet skall utnyttjas främst i stora företagskonkurser. För vissa förvaltningsåtgärder kan förvaltaren själv, om han finner det nödvändigt, anlita sakkunnigt biträde (52 § KL).

När det gäller förvaltarens egna kvalifikationer innebar 1980 års reform en skärpning. Enligt 44 § KL skall konkursförvaltare ha den särskilda insikt och erfarenhet som uppdraget kräver, åtnjuta borgenärernas förtroende samt även i övrigt vara lämplig för uppdraget. Om innebörden av dessa kvalifikationskrav anfördes i förarbetena (prop. 1978/79:105 s. 157) bl. a. att en förvaltare behöver i regel besitta, förutom allmänna juridiska kunskaper, företagsekonomiska insikter, kunskaper om bokföring och redovisning samt kännedom om och vana vid affärsjuridiska spørsmål. Dessa krav gör att förvaltarna som regel bör sökas bland personer som i sin verksamhet är särskilt inriktade på affärsjuridiska frågor. Ett annat viktigt krav som i allmänhet måste ställas på en konkursförvaltare angavs vara att förvaltaren förfogar över en väl utvecklad kontorsorganisation med resurser för bokföring och redovisning. Detta är av betydelse särskilt i sådana företagskonkurser där rörelsen under en tid drivs vidare. Vidare måste av en förvaltare krävas att han har sådana insikter i straffrättsliga frågor att han på ett tillfredsställande sätt kan lösa uppgiften att undersöka om gäldenären kan misstänkas för brott. Utöver vad som följer av de nu angivna kraven måste en förvaltare i många fall också vara väl förtrogen med arbetsrättsliga och arbetsmarknadspolitiska frågor. Sådana spørsmål aktualiseras när gäldenären har drivit rörelse. Bland de frågor förvaltaren då skall ta ställning till är om driften bör fortsättas t. v. och om förutsättningar för rörelsens fortbestånd finns på längre sikt.

De kompetenskrav som sålunda bör gälla medför enligt förarbetena att allmänpraktiserande jurister i princip inte bör förordnas till förvaltare i ordinär konkurs. Förvaltaruppdragen bör, framhölls det, i stället koncentreras till en ganska begränsad grupp av personer — företrädesvis advokater — som specialiserat sig på konkursförvaltning men även andra, t. ex. ledande tjänstemän hos Sveriges Ackordscentral, bör kunna komma i fråga.

Om konkursdomaren finner att konkursen skall handläggas som *mindre konkurs* skall konkursdomaren efter hörande av TSM genast utse en förvaltare (185 § KL). Någon ordning med interimsförvaltare blir sålunda inte tillämplig i mindre konkurs. För förvaltare i sådan konkurs gäller samma kompetenskrav som för förvaltare i ordinär konkurs.

Motion 2191

I motionen anförs att konkursförvaltare i sådana konkurser där konkursgäldenär har bedrivit näringsverksamhet med anställd personal oftast fortsätter denna verksamhet. Förvaltaren övergår då till att bli någon form av företagsledare inom sin roll som konkursförvaltare. Inte sällan inträffar att konkursförvaltaren i sin ovana roll som företagsledare möter problem som är svårbemästrade, speciellt kontakterna med de anställdas fackliga organisationer. Nämnda förhållande gäller även gentemot arbetsgivarorganisationer.

Motionärerna föreslår att riksdagen ger regeringen i uppdrag att ändra aktuella bestämmelser i konkurslagen så att konkursförvaltare i framtiden skall utses av konkursdomaren efter samråd med berörda fackliga organisationer och arbetsgivarorganisation.

Tidigare behandling av frågan

Under remissbehandlingen av det till grund för gällande bestämmelser liggande förslaget från konkurslagskommittén framförde LO önskemål om att konkursdomaren innan han utser slutlig förvaltare även skall höra berörda arbetstagarorganisationer. Med anledning härav erinrade *departementschefen* (prop. 1978/79:105 s. 159—160) om att en arbetstagarare, som är borgenär, i likhet med annan borgenär har rätt att till konkursdomaren framföra synpunkter i förvaltarfrågan. Detta torde oftast komma att ske genom den arbetstagarorganisation som arbetstagaren tillhör. Principiella skäl talade enligt departementschefen mot att det i KL infördes en bestämmelse om att arbetstagarorganisation skall höras rörande förvaltarvalet även om dess medlemmar inte har några fordringar mot gäldenären. Departementschefen framhöll också att konkursens ändamål i första hand är att tillgodose borgenärernas intresse att få betalt för sina fordringar. Konkursförvaltaren är att se som en förtroendemans för borgenärerna. Det är därför naturligt att det är denna krets som yttrar sig i frågan om förvaltare. Vidare borde beaktas att arbetstagararnas intressen i förhållande till konkursboet i stor utsträckning tillgodoses genom regler som är tillämpliga på själva förvaltningen. Sålunda är arbetstagararna genom lagen om medbestämmande i arbetslivet i betydande mån tillförsäkrade rätt att komma till tals i de viktigare förvaltningsfrågorna och att bli informerade om konkursens gång. Departementschefen fann alltså någon bestämmelse av det slag LO förordat inte påkallad. I detta sammanhang ville departementschefen framhålla att ett av de speciella kompetenskrav som bör ställas på en konkursförvaltare är att han är förtrogen med de arbetsrättsliga frågorna.

Frågan om arbetstagararnas inflytande på konkursen blev aktuell under riksdagsbehandlingen av propositionen genom en vpk-motion med yrkande om att bland de utsedda konkursförvaltarna i tillämpliga fall alltid skulle vara minst en representant för de anställda. *Lagutskottet* erinrade för sin del (LU 1978/79:19 s. 95—96) om att medbestämmandelagen liksom annan arbetsrättslig lagstiftning är tillämplig även när arbetsgivararen har försatts i konkurs. Konkursförvaltaren har alltså att iaktta bl. a. medbestämmandelagens föreskrifter om förhandlings- och informationskyldighet. Genom nuvarande ordning på arbetsrättens område var alltså arbetstagararna redan tillförsäkrade rätt att komma till tals i viktigare förvaltningsfrågor och bli informerade om konkursens gång. Härtill kom, framhöll utskottet, att arbetstagarare som är borgenär i likhet med andra borgenärer hade rätt att till konkursdomaren framföra synpunkter på

förvaltarvalet och att förvaltaren i viktigare frågor skall samråda med borgenärerna.

Redan det anförda talade enligt utskottets mening för att några särskilda regler angående arbetstagarnas inflytande i konkurs inte var påkallade. Utskottet ansåg vidare — i motsats till motionärerna — att förhållandena i konkurs inte var så speciella att någon särreglering var erforderlig. Som hade anförts i propositionen kunde under ett företags reguljära verksamhet uppkomma frågor som var lika ingripande för arbetstagarna. Mot ett genomförande av motionsförslaget talade också principiella skäl. Att de anställda skulle representeras av en eller flera särskilda förvaltare stred nämligen mot den grundläggande tanken att konkursförvaltaren är att se som en förtroendeman för samtliga borgenärer. Utskottet avstyrkte bifall till motionen. Riksdagen godkände utskottets förslag.

Arvode till konkursförvaltare

Gällande bestämmelser

Arvode till förvaltare i ordinär konkurs skall numera enligt 82 § 1 st. KL alltid fastställas av domstol. Förutom genom att beslutanderätten således lagts helt i konkursdomstolens hand, har lagstiftarna sökt motverka alltför höga arvoden bl. a. genom uppställande i 82 och 83 §§ av särskilda regler för arvodesberäkningen. I 82 § 2 st. KL fastslås att arvode till förvaltare inte får sättas till högre belopp än som med avseende å det arbete uppdraget krävt, den omsorg och skicklighet varmed det utförts samt boets omfattning får anses utgöra skälig ersättning för uppdraget. I 82 § 3 st. KL uttalas, att arvode inte får räknas efter tid. Med sistnämnda bestämmelse torde åtminstone i första hand ha avsetts att arvodena icke får bestämmas efter konkursens varaktighet, vilket uppenbarligen skulle vara ägnat att motverka önskvärd snabbhet vid handläggningen av konkursen. Bestämmelsen utesluter emellertid också att arvode bestäms med beaktande av allenast den tid som faktiskt nedlagts på arbetet med konkursförvaltningen. Avgörande för arvodesbestämningen skall vara en allmän bedömning av arbetets kvantitet och kvalitet. I syfte att förhindra att fastställande av särskilt belopp för varje åtgärd skulle leda till en stegring av arvodets totalbelopp, har i 83 § KL också föreskrivits, att arvode till förvaltare skall i princip fastställas till belopp i ett för allt.

Vid arvodesframställning skall fogas dels en specificerad räkning, utvisande det fordrade beloppets fördelning på de olika förvaltningsåtgärderna, dels ock en redogörelse för det arbete uppdraget medfört. Över förvaltarens arvodesframställning skall konkursdomaren inhämta TSM:s yttrande. Arvodesframställning görs i allmänhet omedelbart före konkursens avslutande. Ofta insänder förvaltaren sin arvodesräkning till TSM som därefter översänder räkningen med TSM:s yttrande till konkursdomaren.

I mindre konkurser skall konkursdomaren enligt 187 § KL bestämma inte endast arvode till förvaltaren utan också ersättning till denne för nedlagda kostnader. Detta har motiverats med att det allmänna i mindre konkurser och framför allt i avskrivningsfallen kan komma att stå för konkurskostnaden. I övrigt gäller i princip samma regler som i fråga om ordinära konkurser. Konkursdomaren skall således även i dessa fall höra TSM.

För bestämmande av arvode till förvaltare i sådana mindre konkurser som avskrivs enligt 185 § KL har domstolsverket i enlighet med bemyndigande i 187 § KL utfärdat en *konkursförvaltartaxa* (DVFS 1983:42, B 61). Ersättning för arbete utgår enligt taxan med 2 450 kr. Taxan får överskridas om konkursdomaren finner att skäligt belopp överstiger taxan med minst hälften. Gränsen för överskridande blir alltså 3 675 kr. Skäl att överskrida taxan kan föreligga t. ex. om förvaltaren gjort undersökning om misstänkt ekonomisk brottslighet. Taxebeloppet får enligt bestämmelserna underskridas endast om förvaltaren varit vårdslös eller försumlig eller visar oskicklighet. Taxebeloppet omfattar allt arbete inom uppdraget. Taxebeloppet omfattar även ersättning för tidsspillan om högst en timme. Om tidsspillan, som enligt konkursdomarens mening är ersättningsgill, överstiger en timme skall den ersättas särskilt.

Konkursförvaltartaxan, som trädde i kraft den 1 januari 1984, har ersatt en tidigare taxa från 1982. I en kommentar till taxan hänvisar domstolsverket till att bestämmelserna om överskridande av taxan fått sin utformning efter en skrivelse den 18 oktober 1983 till domstolsverket från kommissionen mot ekonomisk brottslighet. I skrivelsen uttalade kommissionen bl. a. följande till vilket domstolsverket anslutit sig.

Det är emellertid inte rimligt att fordra kostnadskrävande undersökningar i exempelvis varje rörelsekonkurs med mer eller mindre vaga brottsmisstankar. Misstankarna bör ha en viss tyngd eller om man så vill kvalitet eftersom det är de mer flagranta fallen man vill upptäcka och beivra. En sådan sällning torde emellertid inte vålla några problem. En van förvaltare bör på ett tidigt stadium kunna säga om det finns särskild anledning att syna en konkursgäldenär i sömmarna. Ambitionen bör också vara att inte anmäla gäldenären för misstänkt brottslighet utan att ha en förhållandevis fast grund att stå på. I dylika fall bör det normala vara att förvaltaren tar kontakt med tillsynsmyndigheten (TSM) för att förankra ett beslut om närmare undersökning. TSMs ambition bör å andra sidan vara att på alla sätt underlätta för en förvaltare som på goda grunder misstänker ekonomisk brottslighet. Det kan ske genom att TSM i sådana fall tillstyrker ett överskridande av taxan. Det kan också ske genom att TSM ställer sin ekonomiska expertis till förvaltarens förfogande.

Motion 526

I motionen anförs att tillämpningen av arvodesreglerna fört med sig en olika praxis. Lika prestation leder ofta till olika arvode. Enligt motionärerna skulle förvaltararvodena i åtskilliga fall kunna nedbringas om det fanns

enhetliga beräkningsgrunder för att bestämma arvode. Motionärerna påpekar att det inte i något vägledande domstolsbeslut angetts vad som är skälig timersättning för konkursförvaltning eller olika delar av sådan förvaltning. Mot bakgrund till den omfattande prisövervakning som i andra sammanhang skett under senare år anser motionärerna det anmärkningsvärt att det fortfarande saknas enhetliga normer för att bestämma arvode till konkursförvaltare.

Motionärerna hänvisar vidare till att departementschefen i lagstiftningsärendet (prop. 1978/79:105 s. 206—208) ansåg att de nyinrättade tillsynsmyndigheterna hade goda förutsättningar att få underlag för sina i yttrandet till domstolarna redovisade bedömningar av arvodesanspråken. Tillsynssystemet bedömdes också skapa goda förutsättningar att få till stånd enhetliga linjer över hela landet när det gäller arvodesprövningen. Motionärerna stryker under att det nu är fyra år sedan tillsynssystemet trädde i kraft men att några enhetliga linjer för arvodesprövning hittills inte har uppnåtts. Det kan enligt motionärerna tyda på behov av ändrade bestämmelser på området.

Motionärerna pekar också på att av propositionen framgår att förvaltararvode skulle utgå efter en fastställd taxa, men att den ordningen skulle tillämpas endast i konkurser där tillgångarna är mycket obetydliga eller helt saknas. När tillräckliga erfarenheter vunnits av det systemet skulle det finnas anledning att överväga om taxa borde införas också i andra konkurser. Motionärerna anser att tiden nu kan vara mogen för sådant övervägande.

Utredningar m. m.

Konkurslagskommittén har i början av år 1983 avlämnat sitt slutbetänkande (SOU 1983:24) Ny konkurslag. I betänkandet behandlas vissa frågor om ändring i de delar av KL som inte berörts vid tidigare partiella reformer, dvs. bl. a. reglerna om bevakning av fordringar och utdelning för dessa i ordinär konkurs. Kommittén har härutöver gjort en formell översyn av KL i dess helhet. När det gäller bestämmandet av arvode till förvaltare har kommittén inte funnit det påkallat med någon annan saklig ändring i nuvarande regler än ett avskaffande av det uttryckliga förbudet i KL mot att räkna förvaltararvodet efter tid.

Enligt vad utskottet inhämtat har frågan om fastställande av arvode till konkursförvaltare och om arvoden enligt taxa behandlats i remissvar från domstolsverket, riksskatteverket, Stockholms tingsrätt, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges kronofogdar samt vissa kronofogdemyndigheter.

Vidare har kronofogdemyndigheten i Kristianstad i en skrivelse till justitiedepartementet den 21 juli 1983 föreslagit en översyn av bestämmelserna om arvode till förvaltare i konkurs.

Justitieombudsmannen (JO)

JO har den 30 december 1983 meddelat beslut "1983:E1 JO om kronofogdemyndigheten och konkurstillsynen — några iakttagelser och förslag". Beslutet är ett försök att göra en utvärdering av 1980 års nyordning på konkursområdet som innebär att vissa (25 av 81) kronofogdemyndigheter fick uppgifter att vara TSM.

I beslutet tar JO upp bl. a. vissa frågor om gäldenärsbrotten. JO konstaterar att det förefaller vara en allmän uppfattning bland förvaltarna och tillsynsfogdarna att gäldenärsbrotten är väl så vanliga i de mindre konkurserna som de ordinära. Samtidigt sägs det enligt JO från förvaltarhåll att taxeytessystemet gör att förvaltarna inte kan räkna med att få ersättning för mer ingående utredningar i de mindre konkurserna. Även om TSM blir aktivare och djupare engagerad i konkursutredningarna så kräver en utredning självklart avsevärda insatser från förvaltarens sida. För det arbete som sådana insatser kräver måste, framhåller JO, förvaltaren givetvis ha rimlig ersättning. Det är enligt JO:s mening en kortsiktig politik att ha ett taxeytessystem som är så utformat att förvaltarna inte anser det ekonomiskt möjligt att utreda i den utsträckning som framstår som motiverad. En översyn av taxeytessystemet förefaller därför JO oundviklig.

JO tar i sitt beslut upp även frågor om förvaltararvodet i ordinära konkurser. JO konstaterar till en början att det är svårt att bedöma arvodesräkningar. I de fall där tiden har betydelse för arvodets storlek är det en faktor som låter sig definieras, åtminstone något så när. Men när det sedan gäller att bedöma den omsorg och skicklighet med vilken uppdraget utförts, blir det enligt JO genast svårare. Det är sällan som det går att hämta ledning för det ställningstagandet från andra fall; inget uppdrag är ju egentligen det andra likt.

Det förefaller JO som om man såväl bland tillsynsfogdarna som i förvaltararkretsen är tämligen ense om att den nuvarande ordningen inte är särskilt lyckad — låt vara att man kommit till den uppfattningen från skilda utgångspunkter. Tillsynsfogdarna menar att det material de har att grunda sin bedömning på ofta är alltför magert för att tillåta annat eller mera än en ytlig analys. Om de avsatt tid och krafter till en mer djupgående granskning och denna resulterat i att det arvode som yrkats inte tillstyrkts fullt ut, går domstolen i "9 fall av 10" ändå på yrkandet att det nästan alltid utan någon motivering i sak. Förvaltarna tycker å sin sida att TSM alltför ofta ägnar sig åt ett exercerande med struntsaker där storleken av de belopp som ifrågasätts alltför ofta inte står i någon som helst rimlig proportion till det arbete som krävs för att utreda och styrka dem.

JO framhåller att den TSM som bedriver sin tillsyn så som JO menar att den bör bedrivas, dvs. aktivt och uppsökande, har bättre möjligheter att bedöma riktigheten eller snarare rimligheten av de arvoden som konkursförvaltarna vill ha. Men arvodesgranskningen är dock och kommer i nuvarande utformning att förbli ett arbetskrävande, svårhanterligt och

ganska onödigt inslag i tillsynsverksamheten — och ett inslag som kan vålla irritation i umgänget mellan TSM och förvaltarna till förfång för det samarbete som är så viktigt för en snabb och effektiv konkursavveckling. JO tror att man måste ta ett något annorlunda grepp på denna fråga än man gör i dag. Det är enligt JO knappast realistiskt att föreställa sig att man vare sig genom anvisningar från statsmakterna/RSV eller med hjälp av uttalanden i enskilda fall av de rättsliga instanserna skall kunna få fram handfasta och tillämpningsbara riktlinjer för granskningen och på så sätt underlätta för TSM och skapa enhetliga normer på området. Den lösning som JO för sin del vill förorda innebär att TSM i princip befrias från skyldigheten att granska och yttra sig över *alla* arvodesframställningar; TSM bör i stället själv få avgöra om man vill anlägga några synpunkter på en viss arvodesräkning. Detta kan praktiskt ordnas så att konkursdomaren skickar en kopia av arvodesräkningen till TSM som inom en kortare tid meddelar om man vill anlägga några synpunkter på framställningen eller inte. Med en sådan ordning skulle man också kunna begränsa TSM:s besvärsmått till de ärenden där TSM faktiskt yttrat sig. Med den kännedom om både den aktuella konkursförvaltaren och hans sätt att sköta konkurser som en aktiv tillsyn ger TSM, bör, anser JO, ett system sådant som det skisserade utgöra en lämplig avvägning mellan de berörda intressena.

Kommissionen mot ekonomisk brottslighet

Som ovan redovisats (s. 6) har kommissionen i skrivelse till domstolsverket anført synpunkter på arvodestaxan i mindre konkurser. Utöver vad ovan redovisats har kommissionen bl. a. anført följande.

Kommissionen anser således att bekämpandet av ekonomisk brottslighet bör gagnas av att man mer generellt tillämpar ett generösare system för överskridande av taxan i mindre konkurser än vad riktlinjerna för närvarande ger uttryck för. En sådan förändrad syn på tillämpningen måste för att få den önskvärda effekten tydligt framgå av domstolsverkets anvisningar. Kommissionen är medveten om att fler överskridanden av taxan innebär högre kostnader. Det är emellertid omöjligt att på grundval av det material som kommissionen har tillgängligt säga i hur många fall ytterligare överskridanden av taxan kan komma i fråga eller med vilka belopp. Det får överlämnas åt TSM och konkursdomarna att vaka över att det sker i rimlig omfattning. Det måste dock ses som ett samhälleligt intresse att allvarlig ekonomisk brottslighet inte blir oupptäckt därför att statsmakterna inte ställer tillräckliga ekonomiska resurser som möjliggör upptäckt till förfogande. Det är kommissionens bestämda uppfattning att ett alltför strikt taxetänkande i vissa fall verkar som en bromskloss på förvaltarens undersökning av ekonomisk brottslighet i konkurs.

Uttalandena i förarbetena:

I prop. 1978/79:105 uttalade departementschefen (s. 207) om *arvodesprövningen i ordinär konkurs* bl. a.

Jag vill särskilt framhålla att jag fäster stor vikt vid den medverkan i arvodesprövningen som skall lämnas av tillsynsmyndigheten. Den kronofogdemyndighet som är tillsynsmyndighet torde ha goda förutsättningar att få underlag för sin bedömning av arvodesanspråken. Genom de möjligheter till information tillsynsmyndigheterna emellan som det av mig föreslagna tillsynssystemet medför skapas dessutom goda förutsättningar att få till stånd enhetliga linjer över hela landet när det gäller arvodesprövningen.

I fråga om *arvodesprövningen i mindre konkurser* underströk departementschefen att han ansåg det angeläget att man tillvaratog alla möjligheter att hålla konkurskostnaderna nere utan att effektiviteten i förvaltningen minskar. Han konstaterade vidare att TSM:s medverkan hade stor betydelse även när förvaltararvoden i mindre konkurser bestäms.

Departementschefen uttalade vidare följande:

I likhet med kommittén anser jag det f. n. vara svårt att införa taxesystem i ordinära konkurser och i de mindre konkurser som leder till utdelning. Ett taxesystem synes däremot vara genomförbart i de mindre konkurser där tillgångarna är obetydliga eller helt saknas. Jag förordar därför att kommitténs förslag på denna punkt genomförs. Jag ämnar låta utföra erforderliga undersökningar för att få underlag för taxeberäkningen. Det är möjligt att taxor senare kan införas för arvoden även i andra konkurser, om erfarenheterna av de taxor jag nu förordar blir goda.

Remissvaren

Riksskatteverket anser det påkallat att man gör en översyn av taxebestämmelserna och taxans tillämpningsområde. Enligt verket bör först och främst utredas hur arvodesprövningen generellt sett utfallit sedan 1980. En sådan utredning får visa om reglerna behöver ses över eller om andra åtgärder bör ifrågasättas. *Föreningen Sveriges kronofogdar* tillstyrker på det sättet motionsyrkandet att en förutsättningslös översyn av normerna för bestämmande av förvaltararvoden kommer till stånd i syfte att få objektiva och enhetliga normer för arvodesprövningen.

Domstolsverket anför att det skulle bli mycket svårt — för att inte säga omöjligt — att på ett lämpligt sätt avgränsa en taxa avseende framför allt ordinära konkurser. Enligt domstolsverket bör därför den i motionen föreslagna översynen inte ske. Även *Sveriges domareförbund* avstyrker bifall till motionen. *Stockholms tingsrätt* anser att taxesystemet f. n. inte bör utvidgas, utan att det nuvarande systemet med fri prövning bör behållas. *Sveriges advokatsamfund* motsätter sig förslaget att en taxa för förvaltararvode skall gälla i samtliga konkurser.

Det fullständiga innehållet i remissyttrandena redovisas i *bilaga* till betänkandet.

Utskottet

I betänkandet behandlar utskottet två motioner vari tas upp vissa frågor

om utseende av konkursförvaltare och om arvode till förvaltare.

Bestämmelser om förvaltning och tillsyn i konkurs finns intagna i konkurslagen (KL). Nu gällande regler trädde i kraft den 1 januari 1980. KL skiljer mellan två slag av konkurser, ordinär konkurs och mindre konkurs. Det senare institutet, som innebär ett förenklat förfarande, kan användas förutom när tillgångarna inte skulle förslå till att betala konkurskostnaderna i sådana fall där boet med hänsyn till dess omfattning och övriga förhållanden är av enkel beskaffenhet och konkursen med fördel kan genomföras utan att ett förfarande med bevakning av borgenärernas fordringar anordnas. Om det sedan bouppteckning upprättats och beedigats visar sig att konkurskostnaderna överstiger boets tillgångar skall konkursdomaren enligt 185 § KL avskriva konkursen.

Konkursdomaren avgör om en konkurs skall handläggas som ordinarie eller mindre konkurs. I båda lagen av konkurs skall konkursdomaren *utse en förvaltare*. Om konkursdomaren finner att konkursen skall handläggas som mindre konkurs skall konkursdomaren efter hörande av tillsynsmyndigheten (TSM) genast utse förvaltare. TSM är en kronofogdemyndighet. Skall konkursen handläggas som ordinär konkurs har konkursdomaren att efter hörande av TSM utan dröjsmål förordna en interimförvaltare. Slutlig förvaltare utses normalt i samband med första borgenärssammanträdet. Innan konkursdomaren utser slutlig förvaltare skall borgenärerna och TSM få tillfälle att yttra sig.

I motion 1983/84:2191 (s) framhålls att det inte är ovanligt i större konkurser att konkursboet fortsätter att driva konkursgäldenärens rörelse. Förvaltaren blir då företagsledare och möter enligt motionärerna ofta svårbemästrade problem, särskilt i kontakterna med de anställdas fackliga organisationer. Motionärerna hävdar med hänsyn därtill att KL bör ändras så att konkursdomaren får skyldighet att samråda med berörda fackliga organisationer och arbetsgivarorganisationer, innan konkursförvaltare utses.

Utskottet erinrar om att frågan om de fackliga organisationernas inflytande på valet av konkursförvaltare prövades år 1979 i samband med antagandet av gällande regler om konkursförvaltning och om tillsyn i konkurs. I proposition 1978/79:105 framhöll departementschefen att en arbetstagarare, som är borgenär, i likhet med andra borgenärer har rätt att till konkursdomaren framföra synpunkter i förvaltarfrågan och att detta oftast torde komma att ske genom den arbetstagarorganisation som arbetstagararen tillhör. Enligt departementschefen talade principiella skäl mot att i KL införa bestämmelser om att en arbetstagarorganisation skall höras rörande förvaltarvalet även om dess medlemmar inte har några fordringar mot gäldenären. Vidare pekade departementschefen på att arbetstagararnas intressen i förhållande till konkursboet i stor utsträckning tillgodoses genom regler som är tillämpliga på själva förvaltningen. Slutligen underströk departementschefen att ett av de speciella kompetenskrav som bör

ställas på en konkursförvaltare är att han är förtrogen med de arbetsrättsliga frågorna.

Utskottet vill för sin del peka på att förordnande av interimsförvaltare måste ske i princip genast som gäldenären försätts i konkurs. Någon möjlighet att hinna med ett samrådsförfarande med de fackliga organisationerna finns inte i sådana fall. När det gäller utseende av slutlig förvaltare har, som framgår av det ovan anförda, de fackliga organisationerna redan möjlighet att som företrädare för de anställda påverka förvaltarvalet. Något uttalat behov av ett särskilt, lagfäst samrådsförfarande synes därför inte föreligga. Utskottet vill tillägga att regeringen avser att under år 1985 förelägga riksdagen förslag till en ny konkurslag. Den i motionen väckta frågan kan då komma att aktualiseras på nytt.

På anförda skäl avstyrker utskottet bifall till motion 2191.

I ordinär konkurs skall *arvode till konkursförvaltare* fastställas av domstolen. Enligt 82 § KL får arvode inte bestämmas till högre belopp än som med hänsyn till det arbete uppdraget krävt, den omsorg och skicklighet varmed det utförts samt boets omfattning får anses utgöra skälig ersättning för uppdraget. Vidare föreskrivs att arvodet inte får räknas efter tid samt att arvodet skall fastställas till belopp i ett för allt. Över förvaltarens arvodesframställning skall konkursdomaren inhämta TSM:s yttrande.

I mindre konkurser skall konkursdomaren bestämma inte endast arvode till förvaltaren utan också ersättning till denne för nedlagda kostnader. I övrigt gäller för arvodets bestämmande i princip samma regler som i fråga om ordinära konkurser. För sådana mindre konkurser som avskrivs enligt 185 § KL har domstolsverket utfärdat en särskild konkursförvaltartaxa. Taxan har fått sin senaste lydelse den 1 januari 1984.

Arvodesreglerna kritiseras i motion 1983/84:526 (s). Enligt motionärerna tillämpas reglerna mycket olika i praxis. Trots att det gått mer än fyra år sedan det nya tillsynssystemet trädde i kraft har några enhetliga riktlinjer för arvodesprövningen ännu inte utformats. Enligt motionärernas uppfattning tyder detta på att det finns behov av ändrade bestämmelser för bestämmande av arvode. Motionärerna anser därför att en översyn av reglerna bör komma till stånd. Därvid bör övervägas om taxsystemet kan användas också i andra konkurser än sådana som avskrivs enligt 185 § KL.

Utskottet erinrar till en början om att man i förarbetena till de nuvarande reglerna utgick från att det nya tillsynssystemet skulle skapa förutsättningar för att få till stånd enhetliga riktlinjer över hela landet när det gällde arvodesprövningen. Vidare framhölls att det var möjligt att taxor senare kunde införas för arvoden även i andra konkurser än sådana där tillgångarna är helt obetydliga eller saknas, om erfarenheterna av det i lagstiftningsärendet föreslagna taxsystemet blev goda.

Som framgår av redogörelsen ovan (s. 7 ff) har det i olika sammanhang framförts kritik mot de nuvarande reglerna såväl i fråga om bristen på

enhetliga riktlinjer för arvodesprövningen som beträffande det gällande taxeyesystemet. JO har i ett beslut den 30 december 1983 bl. a. kritiserat taxeyesystemet för att det inte ger utrymme för en ordentlig utredning av om ekonomisk brottslighet förekommit i de mindre konkurserna. JO anser att en översyn av taxeringssystemet är oundviklig. Motsvarande kritik har anförts av kommissionen mot ekonomisk brottslighet. JO har i sitt beslut också framfört vissa synpunkter på granskningen av arvodesräkningarna i de större konkurserna.

I de remissyttranden som inhämtats över den nu aktuella motionen har flertalet remissinstanser ställt sig avvisande till tanken på en utvidgad tillämpning av taxeyesystemet. Riksskatteverket anser emellertid att man bör göra en översyn av taxebestämmelserna och att man därvid främst bör utreda hur arvodesprövningen generellt sett utfallit sedan år 1980. Föreningen Sveriges kronofogdar vill ha till stånd en förutsättningslös översyn av normerna för bestämmande av förvaltararvode.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit och med beaktande av att i flera remissyttranden över konkurslagskommitténs år 1983 avgivna förslag till en ny konkurslag har tagits upp frågor om arvodet till konkursförvaltare utgår utskottet från att arvodesreglerna kommer att prövas i samband med det pågående arbetet på en proposition om ny konkurslag. Regeringens prövning bör inte föregripas genom några uttalanden från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 526.

Utskottet hemställer

1. beträffande *utseende av konkursförvaltare* att riksdagen avslår motion 1983/84:2191,
2. beträffande *arvode till konkursförvaltare* att riksdagen avslår motion 1983/84:526.

Stockholm den 6 november 1984

På lagutskottets vägnar

PER-OLOF STRINDBERG

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Mona Saint Cyr (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Ingemar Konradsson (s), Allan Ekström (m), Marianne Karlsson (c)*, Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Nic Grönvall (m), Sigvard Persson (c), Per Israelsson (vpk), Kersti Johansson (c) och Hagar Normark (s)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Särskilt yttrande

Per-Olof Strindberg, Mona Saint Cyr, Allan Ekström och Nic Grönvall (alla m) anför:

På s. 12 rad 9 anför utskottet: "Något uttalat behov av ett särskilt, lagfäst samrådsförfarande synes därför inte föreligga." Enligt vår uppfattning är meningen onödig och borde därför egentligen inte ha tagits med i utskottets motivering. Meningen kan också missförstås. Vi har dock inte ansett det nödvändigt att reservera oss mot uttalandet. För undvikande av missförstånd vill vi emellertid framhålla att uttalandet syftar endast på valet av slutlig förvaltare. Vidare åsyftas enligt vår mening med uttalandet endast sådana fall där en facklig organisation har medlemmar anställda hos konkursgäldenären och följaktligen inte sådana fall där en facklig organisation saknar medlemmar med fordringar på grund av anställning hos gäldenären. Självfallet gäller nämligen alltjämt departementschefens uttalande i proposition 1978/79:105 (se s. 11 ovan) att "principiella skäl talar mot att i KL införa bestämmelser om att en arbetstagarorganisation skall höras rörande förvaltarval även om dess medlemmar inte har några fordringar mot gäldenären".

*Bilaga***Sammanställning över remissyttranden över motion 1983/84:526***Domstolsverket*

Domstolsverket (DV) har efter bemyndigande från riksdagen och regeringen utfärdat taxor på ett flertal olika områden. DV undersöker också tid efter annan om områdena för taxesättning kan utvidgas. Vid dessa bedömningar står i förgrunden att en taxa skall vara enkel att tillämpa och att den skall ge den åsyftade kostnadskontrollen. Samtidigt får inte en taxa medföra att eljest angelägna uppgifter inte utförs p. g. a. att uppgifterna inte ersätts.

Också på konkursområdet har DV övervägt om området för den taxa som nu gäller konkurser som avskrivits enligt 185 d § konkurslagen kan vidgas. DV har emellertid stannat för att inte föreslå några utvidgningar. Skälen härtill är flera.

Det finns t. ex. en betydande risk för att en taxa skulle förhindra att konkursförvaltaren utför undersökningar om förekomsten av ekonomisk brottslighet i konkursen. Kommissionen mot ekonomisk brottslighet har i skrivelse till DV den 18 oktober 1983 pekat på att redan den då gällande taxan medförde en sådan risk. Den taxan har därför ändrats. Kommissionens skrivelse samt konkursförvaltartaxan med kommentarer bifogas.

Det skulle bli mycket svårt — för att inte säga omöjligt — att på ett lämpligt sätt avgränsa en taxa avseende framför allt ordinära konkurser. Sådana konkurser är till sin karaktär mycket heterogena och de åtgärder en konkursförvaltare måste vidta i olika konkurser skiljer sig mycket åt. Kommissionen mot ekonomisk brottslighet har i ett delbetänkande, Återvinning i konkurs (SOU 1983:60), föreslagit ytterligare arbetsuppgifter för förvaltarna. Genomförs förslagen ter det sig än vanligare att åstadkomma den av motionärerna önskade taxan.

Enligt DV:s mening bör en översyn av hithörande frågor således inte ske.

Riksskatteverket (RSV)

RSV har sedan 1980 anordnat flera konferenser för konkurstillsynsfrågor. På dessa konferenser har varje gång diskuterats frågor i anknytning till bestämmande av konkursförvaltarnas arvoden. Några tillsynsmyndigheter (TSM) har förklarat att avsevärd tid och betydande arbetsinsatser fått ägnas åt förvaltararvodesfrågorna. Detta har skett antingen i form av diskussioner med eller underhandssynpunkter till förvaltaren eller som yttranden och andra inlagor till domstolar. Både tings- och hovrätter har emellertid ofta beslutat utan att synes ha beaktat vad TSM anfört. Detta har uppfattats mycket negativt av TSM, i synnerhet när domstolarna i ett

flertal fall inte har motiverat sina ställningstaganden. Det har i och för sig vitsordats att det ofta är svårt också för TSM att bedöma förvaltarens arvodesyrkande, men att — som påpekats av JO i ett beslut som strax kommer att beröras närmare — domstolarna har "än mindre kunskap om kvaliteten på och omfattningen av den förvaltning som skall arvoderas".

Andra TSM har uppgett att de inte haft några problem med arvodesfrågorna.

Tillämpningen av de taxor som domstolsverket fastställer för vissa mindre konkurser (senast DVFS 1983:42) har också ifrågasatts i flera sammanhang. Missnöje med taxorna har föranletts bland annat av att deras konstruktion ansetts hämma utredningar om eventuella brott eller återvinning.

Också JO har i sitt beslut "Kronofogdemyndigheterna och konkurstillsyn — några iakttagelser och förslag" (JO 3686—1983 30 december 1983) — haft frågan om konkurskostnader uppe till diskussion.

Vad ovan sagts och de erfarenheter RSV i övrigt fått av arvodesfrågorna visar att bedömningen av arvodesyrkanden knappast är fullt tillfredsställande på alla håll. Ofullkomligheterna torde till stor del ha sin förklaring i att den vägledning som ges i lagen och dess förarbeten är både knapphändig och svår att tillämpa. Det bör dock påpekas att det inte ens bör eftersträvas att skapa en ordning som innebär största möjliga kontroll av förvaltararvodena. Förordnande till förvaltare bygger på ett förtroende för vissa kvalificerade personer och dessa bör självfallet ha betalt för utfört arbete utan en omständlig administrativ omgång. TSM torde normalt inte heller behöva lägga ner särskilt mycket resurser på kontroll och granskning av arvodesframställningar.

Tvister om konkursarvodena riskerar alltid att försämra förhållandet mellan TSM och konkursförvaltarna, mera än när de har olika uppfattningar i andra frågor. Samtidigt är det en av TSM:s uppgifter att verka för att konkurskostnaderna hålls nere. I detta syfte och för att konkursarvodena skall bli så korrekta, enhetliga och rättvisa som möjligt är det av stor vikt att så klara riktlinjer som möjligt finns för dessas bestämmande. Med hänsyn till att några väsentliga förslag beträffande arvodesfrågorna inte heller lagts fram i betänkandet Ny konkurslag SOU 1983:24 anser RSV att arvodesfrågorna bör tas upp i särskild ordning. Sedan det nuvarande taxsystemet för vissa mindre konkurser tillämpats i över fyra år är det nu lämpligt och påkallat att göra en översyn av taxebestämmelserna och taxans tillämpningsområde. Såvitt RSV känner till har någon kartläggning av konkursförvaltarnas arvoden inte gjorts. Verket anser därför att det först och främst bör utredas hur arvodesprövningen generellt sett utfallit sedan 1980. En sådan utredning får visa om reglerna behöver ses över eller andra åtgärder bör ifrågasättas.

RSV vill till slut anmäla att till verkets avdelning för administration av exekutionsväsendet knutits en arbetsgrupp (med bl. a. tre "tillsynsfogdar")

som skall särskilt studera arvodesfrågorna. Gruppen har hitintills samlat in ett omfattande material rörande konkurser där TSM och förvaltaren haft olika uppfattningar om arvodets storlek.

Stockholms tingsrätt

Den i motionen framförda åsikten, att en enhetlig beräkningsgrund för förvaltararvoden saknas, är uppenbarligen riktig. En sådan beräkningsgrund torde vara omöjlig att åstadkomma utan att arvodestaxa införs för alla konkurser. Emellertid synes betydande svårigheter vara förknippade med att konstruera en användbar och rättvis taxa för andra konkurser än dem, där tillgångar saknas. Arbetsuppgifterna i sistnämnda slag av konkurser är enhetliga och av tämligen lika omfattning: bouppteckning, förvaltarberättelse, edgångssammanträde och slutredovisning, ett förvaltararbetets minsta gemensamma nämnare. I utdelningskonkurser tillkommer ett stort antal arbetsmoment med realisation av tillgångarna, från enkla rutinuppgifter till rättsliga överväganden av kvalificerat slag. Att pressa in alla dessa disparata åtgärder under en gemensam taxa synes ej vara möjligt. Arbetsinsatsen kan inte heller ställas i direkt relation till tillgångarnas värde och resultatet av avvecklingen. En medeltaxa gällande alla konkurser skulle nog medföra att förvaltarersättningarna höjdes över lag, eftersom taxor har en tendens att bli uppfattade som en minimiersättning att tillämpas också då den "riktiga" ersättningen bort bestämmas lägre medan avsteg från taxan skulle yrkas i samtliga fall. Då förvaltaren ansåg att ersättningen rätteligen skulle vara över taxan. Den mycket stora skillnad som — enligt tingsrättens mening med rätta — förekommer mellan förvaltararvodena i olika konkurser gör konstruktionen av en "medeltaxa" särskilt vanskelig. Svårigheterna kvarstår — fastän nedtonade — om taxan konstrueras som en timtaxa.

Vid Stockholms tingsrätt tillämpar konkursdomaren ett blandsystem vid prövning av förvaltararvoden så att kvalificerade uppgifter bedöms utifrån en högre timersättning än mera rutinbetonade sysslor, som antagas ombesörjda av förvaltarens kontorspersonal eller biträdande jurister. Ifråga om somliga åtgärder, exempelvis försäljningar där förvaltarens arbete kan jämföras med en mäklares, kan arvodet mera ställas i relation till det uppnådda resultatet än till skälig tidsåtgång. Enligt tingsrättens erfarenhet är förvaltarnas arvodesräkningar utförligt motiverade och de olika arbetsmomenten väl beskrivna även om antalet nedlagda arbetstimmar mera sällan redovisas. Motionärens påstående att förvaltarna ej anger beräkningsgrund gäller alltså inte ifråga om de förvaltare som är verksamma i Stockholm. Vad slutligen angår jämförelsen mellan kostnaderna för rättens ombudsman och tillsynsmyndigheten kan denna ej leda till den slutsats motionären menar, eftersom rättens ombudsman hade flera andra uppgifter i konkursarbetet än den tillsynsfunktion, som nu åvilar myndigheten.

Sammanfattningsvis anser tingsrätten att taxesystemet för närvarande ej bör utvidgas utan att nuvarande system med fri prövning bör behållas. Det finns ännu utsikt att vissa övergripande riktlinjer skall komma att utkristalliseras ur rättspraxis även om det hittills varit ont om vägledande avgöranden från överinstanserna. Om taxesystem likväl skulle övervägas för utdelningskonkurser, bör det konstrueras som timtaxa.

Sveriges advokatsamfund

Samfundet motsätter sig förslaget att en taxa för förvaltararvode skall gälla i samtliga konkurser. Om arvode till konkursförvaltare över huvud taget skall bestämmas enligt taxa så bör det enligt samfundets mening förekomma enbart i konkurser som handläggningssmässigt är mycket enkla. I annat fall finns risk att kvaliteten på förvaltarens arbete försämras, eftersom taxesystemet medför att ersättning i vissa fall inte kan erhållas för alla erforderliga förvaltningsåtgärder.

De kvalitetskrav som i dag gäller för förvaltarna medför enligt samfundets mening att man kan utgå från att förvaltarna är så kunniga, ansvars-kännande och omdömesgilla att de inte onödigtvis fördyrar konkursförvaltningen utan endast vidtar de åtgärder som är erforderliga för en ändamålsenlig avveckling. Eftersom en förvaltare obestriddligen bör få ersättning för sådana åtgärder, synes behovet av taxa över huvud taget vara mycket begränsat.

I mindre konkurser där utdelning är möjlig finns medel i boet till täckande av förvaltarens arvode, vilket även det talar mot att taxa införs.

Hur än en taxa konstrueras utgör den en stel metod för bestämmande av advokatarvode, som kan komma ifråga att tillämpa enbart för sådana ärendetyper där varje ärende är de andra mycket likt till art och omfattning. Domstolsverkets hittillsvarande försök med konkursförvaltartaaxa synes klart ha visat att det inte är tillrådligt att utsträcka dess tillämpningsområde.

Kommissionen mot ekonomisk brottslighet har i en skrivelse den 18 oktober 1983 till domstolsverket berört problemen med den nuvarande arvodestaxan i mindre konkurser. Härvid har kommissionen avslutningsvis uttalat: "Det är kommissionens bestämda uppfattning att ett alltför strikt taxetänkande i vissa fall verkar som en bromskloss på förvaltarens undersökning av ekonomisk brottslighet i konkurs. Enligt kommissionens mening är ett fasthållande av taxan i sådana situationer ett uttryck för ett kortsiktigt ekonomiskt tänkande."

Även justitieombudsmannen Per-Erik Nilsson har i beslut den 30 december 1983 rörande kronofogdemyndigheterna och konkurstillsynen (1983:E 1) berört problemen med stelheten i arvodesbestämning med stöd av nuvarande konkursförvaltartaaxa. Han uttalar i detta sammanhang: "... det är en kortsiktig politik att ha ett taxesystem som är så utformat att förvaltarna inte anser det ekonomiskt möjligt att utreda i den utsträckning

som framstår som motiverad. En översyn av taxsystemet förefaller oundviklig.”

Konkurslagskommittén har i sitt slutbetänkande ”Ny konkurslag” föreslagit att bestämmelsen om ett uttryckligt förbud mot att beräkna förvaltararvodet efter tidsåtgång avskaffas. Bakgrunden till bestämmelsen torde ha varit en önskan att förvaltararvodet inte skulle beräknas med utgångspunkt från hur länge förvaltningen pågått. Bestämmelsen har emellertid enligt sin ordalydelse också varit en garanti mot att arvodet bestäms enbart med beaktande av den tid som faktiskt nedlagts på arbetet med konkursförvaltningen. Trots det nu gällande förbudet mot att räkna förvaltararvode efter tid har man kunnat förmärka tendenser, bl. a. hos vissa tillsynsmyndigheter, att i ordinära konkurser ta alltför stor hänsyn till den tid som lagts ner på uppdraget. Samfundet anser denna utveckling olycklig, eftersom den inte tillräckligt premierar kunniga och specialiserade konkursförvaltare. Även om det av 13 kap. 3 § andra stycket i konkurslagskommitténs förslag framgår att hänsyn skall tas till det arbete uppdraget krävt, den omsorg och skicklighet varmed det utförts samt boets omfattning, anser samfundet att bestämmelsen att ett arvode inte får räknas efter tid är en behövlig garanti för att tidsaspekten inte tillmäts alltför stor betydelse.

Sveriges domareförbund

Frågan om bestämmande av arvode till konkursförvaltare har behandlats av konkurslagskommittén dels i delbetänkandet Konkursförvaltning (SOU 1977:29), dels i slutbetänkandet Ny konkurslag (SOU 1983:24). Systemet med vissa kronofogdemyndigheter som tillsynsmyndigheter med uppgift bl. a. att yttra sig över konkursförvaltarens arvodesanspråk tillkom så sent som år 1980. Domareförbundet anser inte att det finns anledning att nu se över gällande regler på området. Enligt förbundets uppfattning har tillsynsmyndigheterna kunnat göra allt säkrare bedömningar i sina yttranden till domstolarna efterhand som deras erfarenhet ökat. Önskvärd kostnadskontroll och likformighet i bedömningen bör kunna uppnås med nuvarande regler. Domareförbundet avstyrker bifall till motionen.

Föreningen Sveriges kronofogdar

I förarbetena till de ändringar i konkurslagen, som trädde i kraft den 1 januari 1980 uppmärksammades bl. a. frågan om arvode till konkursförvaltare (prop. 1978/79:105 s. 206—208). De kronofogdemyndigheter (KFM) som blev tillsynsmyndigheter (TSM) i konkurs ansågs ha goda förutsättningar att genom sina yttranden över framställda arvodesanspråk få till stånd en enhetlig praxis över landet. Vidare förutsågs att i konkurser med obetydliga tillgångar arvodena skulle fastställas enligt en enhetlig taxa. Vidare förutsattes att när tillräckliga erfarenheter av detta vunnits, skulle frågan om taxesättning av alla konkurser övervägas.

Sedan fyra år nu har gått finner föreningen att det är angeläget att frågan ånyo prövas. Emellertid har konkurslagskommittén i sitt slutbetänkande (SOU 1983:24) inte tagit sig an dessa frågor. I sitt remissvar till justitiedepartementet över detta betänkande anför föreningen:

Konkurslagskommittén behandlar inte frågan om hur arvode till förvaltare skall bestämmas. En av TSM:s uppgifter förutsattes vara att verka för återhållsamhet vad gäller förvaltararvoden. Det är emellertid mycket vanskligt för domstolen och TSM att på objektiva grunder avgöra om ett yrkat arvode är skäligt eller ej. Det är enligt föreningens uppfattning angeläget att man från lagstiftarens sida snarast tar sig an problematiken kring arvodesfrågorna.

Inom riksskatteverkets (RSV) exekutionsjuridiska sektion har under våren 1984 påbörjats ett arbete med uppföljning av arvodesprövningen genom att man från TSM har infordrat uppgifter i de konkurser där TSM i sina yttranden har tillstyrkt lägre arvoden än det av förvaltaren begärda.

Föreningen anser det vara angeläget att komma tillrätta med arvodesfrågorna. För närvarande utgör bristen på någon form av normer att TSM:s avstyrkande av ett begärt arvode kan tolkas som en form av illvilja mot just den förvaltaren. Med vissa på förhand fastslagna normer kan tilltron till TSM:s och konkursdomstolens objektivitet i dessa frågor främjas. Utformningen av normer för förvaltararvoden är en grannliga fråga. Ordinära konkurser är till sitt omfång av mycket varierande omfattning och svårighetsgrad. Föreningen anser för sin del att det inte är möjligt att arvodera samtliga konkurser efter taxa. Emellertid bör riktlinjer för hur arvodesberäkningen skall gå till ske efter förslagsvis vissa normer enligt nedan.

1. I konkurslagskommitténs betänkande föreslås förbudet att räkna arvode efter tid slopat. En "normaltimtaxa" bör härvid kunna tillskapas efter mönster av förvaltartaxan i mindre konkurser. Om förvaltaren exempelvis på ett särskilt förtjänstfullt sätt har avvecklat ett konkursfatt företag eller om han å andra sidan har förbigått väsentligheter vad gäller exempelvis brottsmisstankar eller återvinning bör avsteg kunna göras på taxan.
2. Det bör övervägas om inte man genom en exempelsamling för arvodesberäkning vid olika "skolexempel" för skilda konkurstyper eller förvaltningsåtgärder kan komma fram till vissa normer.
3. Ofta utnyttjas i ordinära konkurser konkursföretagets personal med att vara förvaltaren behjälplig med olika förvaltningsåtgärder såsom att upprätta borgenärsförteckning, inventera varulager och inventarier för konkursbouppteckningen, insamla uppgifter ur kundreskontror, leverantörsfakturor, bankengagemang m. m., löneuträkningar för lönegarantin, fortsatt drift och visning av företaget för spekulanter. Det är inte ovanligt att en och samma konkursförvaltare hinner med att samtidigt handlägga ett flertal industrikonkurser. Vid arvodesprövningen är det

viktigt att hänsyn tas till den avlastning som sker av förvaltarens arbete från personalens sida.

4. Vid arvodesprövning måste hänsyn tas till om en förvaltningsåtgärd varit nödvändig eller ej. Utredningar om rena oväsentligheter från förvaltarens sida kan inte gärna arvoderas efter timarvode.
5. Förvaltaren bör åläggas att redovisa hur han har beräknat sitt arvode. Som jämförelse kan nämnas att inom den konsumentpolitiska lagstiftningen och annorstädes allt större krav har ställts på näringsidkare att mera detaljerat ange sina krav på ersättning.

För att få till stånd objektiva och enhetliga normer för arvodesprövning tillstyrker föreningen motionärernas yrkande så att en förutsättningslös översyn av normerna för bestämmande av förvaltararvoden kommer till stånd. Härvid bör övervägas om inte en särskild arbetsgrupp i konkursfrågor bör tillsättas med företrädare för konkursdomare, riksskatteverket, tillsynsmyndigheterna och Sveriges Advokatsamfund. Denna arbetsgrupp kan bl. a. förslagsvis utarbeta vissa normer och standardiseringar vad gäller förvaltararvoden.

